08/02/2024

Εικοσιφοίνισσα: Συνεχίζεται η προσπάθεια επιστροφής των κλεμμένων κειμηλίων

/ Ιερές Μονές

Η αναζήτηση και η επιστροφή των κλεμμένων χειρόγραφων – κειμηλίων της ιεράς μονής Παναγίας Εικοσιφοίνισσας Παγγαίου εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα και για τον νέο μητροπολίτη Δράμας, τον κ. Δωρόθεο, ο οποίος συνεχίζει έτσι το έργο του προκατόχου του, μακαριστού μητροπολίτη Δράμας Παύλου.

Τα τελευταία χρόνια η μητρόπολη Δράμας και η αδελφότητα της μονής βρίσκονται σε δικαστική διαμάχη με το πανεπιστήμιο του Πρίνστον στις ΗΠΑ, καθώς διεκδικούν την επιστροφή τεσσάρων κλεμμένων χειρογράφων. Το ένα εξ αυτών μάλιστα είναι από τα παλιότερα, καθώς χρονολογείται τον 9ο αιώνα μ.Χ. όπως εξηγεί στο ΑΠΕ – ΜΠΕ ο καθηγητής Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (ΔΠΘ), **Γιώργος Παπάζογλου.**

«Δεν υπάρχει κάποια ιδιαίτερη εξέλιξη όσον αφορά τα χειρόγραφα που βρίσκονται στο πανεπιστήμιο Πρίνστον»,

επισημαίνει μιλώντας στο ΑΠΕ – ΜΠΕ ο **μητροπολίτης Δράμας Δωρόθεος** και συμπληρώνει: *«αυτό που αναμένουμε είναι η απόφαση των δικαστηρίων στις ΗΠΑ για το αν τα συγκεκριμένα ιστορικά κειμήλια θα επιστρέψουν στην ιερά μονή. Η δική μας προσπάθεια για την επιστροφή όλων των κλεμμένων κειμηλίων της ιεράς μονής Παναγίας Εικοσιφοίνισσας, είτε πρόκειται για χειρόγραφα, είτε για εικόνες, είτε για λατρευτικά σκεύη, συνεχίζεται και θα είναι πάντα διαρκής. Πάντως, δεν είναι μια εύκολη υπόθεση».*

Ο μητροπολίτης προ ημερών συναντήθηκε με την **υπουργό Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη** και, μεταξύ των άλλων θεμάτων, έθιξε και το θέμα της επιστροφής των υπολοίπων κειμηλίων. Ωστόσο, όπως ο ίδιος υπογραμμίζει, το θέμα αυτό άπτεται της δικαιοδοσίας του υπουργείου Εξωτερικών οπότε σύντομα θα επιδιώξει μια ακόμα συνάντηση με τον αρμόδιο υπουργό Γιώργο Γεραπετρίτη.

«Αισιοδοξούμε», συνεχίζει ο κ. Δωρόθεος, *«ότι με τον καιρό θα ευνοήσουν οι συνθήκες ώστε το μεγαλύτερο μέρος των κειμηλίων που σήμερα βρίσκονται στην γειτονική Βουλγαρία να επιστραφεί. Να τονίσουμε πως το όλο θέμα δεν αφορά την εκκλησία της Βουλγαρίας, είναι μια κρατική υπόθεση καθώς φυλάσσονται στο Κέντρο Σλαβοβυζαντινών Σπουδών Ivan Dujev και στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο της Βουλγαρίας».*

Το σημαντικό έργο του καθηγητή Παπάζογλου

Η μέχρι σήμερα σημαντική έρευνα που έγινε από τον καθηγητή κ. Παπάζογλου ο οποίος μελέτησε σε βάθος και όσο λίγοι το θέμα των κλεμμένων κειμήλιων, αναφέρει ότι είναι περισσότερα από 2.000 στον αριθμό και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων ιερά λατρευτικά αντικείμενα, χειρόγραφους κώδικες και αρχέτυπα. Μάλιστα, ο καθηγητής του ΔΠΘ έχει συγγράψει και βιβλία για τα κλεμμένα κειμήλια από ολόκληρη την ανατολική Μακεδονία και την Θράκη.

«Μια πολύ καλή κίνηση», σημειώνει ο ποιμενάρχης της Δράμας Δωρόθεος, *«θα ήταν το βιβλίο του καθηγητή κ. Παπάζογλου για τα αρχεία και τα κειμήλια της Εικοσιφοίνισσας να μεταφραστεί και στην αγγλική γλώσσα, ώστε να υπάρχει καλύτερη επικοινωνία του συγκεκριμένου θέματος σε διεθνές επίπεδο. Προσωπικά, θα αναλάβω την πρωτοβουλία να συνομιλήσω με τους αδελφούς μητροπολίτες Σερρών και Ξάνθης, μητροπόλεις που επίσης αντιμετωπίζουν ανάλογα προβλήματα με κλεμμένα κειμήλια, ώστε από κοινού να κάνουμε μια προσπάθεια προς κάθε κατεύθυνση ενημερώνοντας τους εμπλεκόμενους φορείς. Πιστεύω ότι ενόψει των ευρωεκλογών αλλά και της ανάληψης της πρωθυπουργίας της γειτονικής χώρας από μια γυναίκα που διακατέχεται από ευρωπαϊκές αντιλήψεις, οι συνθήκες είναι ευνοϊκές για να ανοίξει μια τέτοια συζήτηση».*

Τα κειμήλια που επιστράφηκαν στην Εικοσιφοίνισσα

Μέχρι σήμερα στην ιερά μονή Παναγίας Εικοσιφοίνισσας Παγγαίου έχουν επιστραφεί συνολικά τρία πολύ σημαντικά κειμήλια. Το πρώτο το 2016, το δεύτερο το 2020 και το τρίτο το 2023. Και τα τρία ήταν χειρόγραφα που βρίσκονταν στις ΗΠΑ. Οι άοκνες προσπάθειες του Οικουμενικού Πατριαρχείου, της Μητρόπολης Δράμας και η συμβολή της αρχιεπισκοπής Αμερικής απέδωσαν καρπούς και κατέστη δυνατόν τα κειμήλια αυτά να επαναπατριστούν.

Τον Δεκέμβριο του 2016 ο τότε αρχιεπίσκοπος Αμερικής Δημήτριος επισκέφθηκε τη Δράμα προκειμένου να παραδώσει ο ίδιος στον μακαριστό μητροπολίτη Δράμας Παύλο τον «Κώδικα 1424» (Codex 1424), που αποτελεί το παλαιότερο πλήρες χειρόγραφο της Καινής Διαθήκης στον κόσμο, γραμμένο στα ελληνικά. Το κειμήλιο αυτό είχε πουληθεί στις ΗΠΑ – όπου κατέληξε – το 1920 από έναν ευρωπαίο βιβλιοπώλη, και βρέθηκε στην κατοχή της Λουθηρανικής Θεολογικής Σχολής του Σικάγου, όπου φυλάσσονταν.

Ο «Κώδικας 1424», γράφτηκε τον 9ο ή 10ο αιώνα από τον μοναχό Σάββα. Έχει διαστάσεις 28 επί 18 εκατοστά και στις 674 σελίδες του (337 φύλλα γραμμένα και στις δύο πλευρές), περιλαμβάνει το σύνολο της Καινής Διαθήκης. Αιώνες μετά τη γραφή του προστέθηκαν ως σχόλια στα περιθώρια των σελίδων αποσπάσματα

κειμένων του Ιωάννη του Χρυσοστόμου, του Μεγάλου Βασιλείου και άλλων.

Από τα παλαιότερα στον κόσμο ελληνικά χειρόγραφα ευαγγέλια

Τον Νοέμβριο του 2020 και ενώ είχε φύγει από τη ζωή ο μητροπολίτης Δράμας Παύλος, επιστράφηκε το δεύτερο κατά σειρά κειμήλιο. Επρόκειτο για ένα από τα παλαιότερα στον κόσμο σωζόμενα ελληνικά χειρόγραφα περγαμηνά ευαγγέλια, γραμμένο στο τέλος του 10ου αρχές του 11ου αιώνα. Το χειρόγραφο, με αριθμό ταξινόμησης 220, είχε εξαφανιστεί για πάρα πολλά χρόνια και από το 2011 βρισκόταν στην κατοχή του μουσείου της Βίβλου που εδρεύει στη Νέα Υόρκη.

Ήταν η σειρά του αρχιεπισκόπου Αμερικής Ελπιδοφόρου να μεταφέρει το κλαπέν κειμήλιο στο μοναστήρι, παρουσία τότε του τοποτηρητή της μητρόπολης Δράμας, μητροπολίτη Ξάνθης Παντελεήμονα.

Να σημειωθεί πως τον Ιανουάριο του 2020 εκπρόσωποι του μουσείου της Βίβλου επισκέφθηκαν τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο και τον ενημέρωσαν ότι το μουσείο διεξήγαγε έρευνα ρουτίνας προέλευσης για ένα ελληνικό λειτουργικό χειρόγραφο των τεσσάρων Ευαγγελίων που χρονολογούνταν στα τέλη του 10ου έως τις αρχές του 11ου αιώνα. Η έρευνα αποκάλυψε ότι ήταν ένα από τα πολλά αντικείμενα που λεηλατήθηκαν από την ιερά μονή Παναγίας Εικοσιφοινίσσης (επίσης γνωστή ως Kosinitza) από βούλγαρους στρατιώτες κατά τη διάρκεια του Α’ Παγκοσμίου Πολέμου. Ταυτόχρονα, εξέφρασαν την πρόθεση να επιστρέψουν το κειμήλιο στον αρχικό κάτοχό του, την ιερά μονή, όπως και το έπραξαν στο τέλος του ίδιου χρόνου.

Η τελευταία παράδοση κλαπέντων χειρόγραφων

Τον Οκτώβριο του 2013 ο μητροπολίτης Λαοδικείας Θεοδώρητος, ως εκπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριάρχη, παρέδωσε στον μητροπολίτη Δράμας τρία κλαπέντα χειρόγραφα της ιεράς μονής Εικοσιφοίνισσας που χρονολογούνται από τον 17ο αιώνα. Τα ανωτέρω χειρόγραφα περιήλθαν στην νόμιμη κατοχή του Οικουμενικού Πατριαρχείου από την συλλογή του οίκου πλειστηριασμών Swann Auction Galleries της Νέας Υόρκης.

Τα χειρόγραφα, μετά την κλοπή τους από την μονή το 1917 κατέληξαν στην Αμερική από όπου και πουλήθηκαν το 2008 σε συλλέκτη του Σικάγου, ο οποίος όμως τα επέστρεψε όταν διαπίστωσε την νομικά και ηθικά επισφαλή κυριότητά τους.

Τα χειρόγραφα παρέμεναν για χρόνια στον συγκεκριμένο οίκο πλειστηριασμών και αφού διαπιστώθηκε ότι πρόκειται για κλεμμένα της Πατριαρχικής και Σταυροπηγιακής Μονής Παναγίας Εικοσιφοινίσσης, αποφασίσθηκε από τους υπευθύνους να προβούν στις νόμιμες ενέργειες προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο, ώστε αυτά να επιστραφούν στον νόμιμο ιδιοκτήτη.

Πηγή: ΑΠΕ – ΜΠΕ/